СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 64. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 19-го березня 1938. No. 64. Jersey City, N. J., Saturday, March 19, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗАЯВА ГОЛА В СПРАВІ ЗАГРАНИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту Гол виголосив до представників уряду і преси заяву, в якій сказав, що Америка, хоч не входить у ніякі союзи з іншими державами та не гарантує їм підмоги враз війни, то не буде сидіти безчинно в обличчі хаосу. Гол сказав, що Америка буде обороняти свої інтереси на Далекому Сході і не відтягне звідти своїх кораблів та війська. Також америка не буде цілковито відгороджуватись від решти світу й замикатися в ізоляцію, бо це остаточно принеслоб шкоду самій Америці. Але з другого боку, Америка не буде звязуватися ніякими обіцянками і задержить цілковиту свободу акцій. Гол гостро таврував міжнародне безправство, що тепер усюди панує, і підчеркав потребу мати сильну армію і фльоту. Його промову передано радіом по цілій Америці, а також передано до Англії, Франції, Німеччини й Італії.

ПРЕЗИДЕНТ ДОМАГАЄТЬСЯ БІЛЬШЕ ГРОШЕЙ НА ЗБРОЄННЯ.

ВАШИНҐТОН. — На днях президент звернеться до конґресу з жаданням призначити ще більше грошей на зброєння. Проєкт ухвалення на розбудову фльоти біліон сто двадцять міліонів долярів перейде. В найближчих місяцях в американських будівельних доках покладуть основи під два нові величезні кораблі кляси „дредноутів". Разом матиме Америка під будовою шість бойових кораблів, що величиною і зброєю будуть найбільші на світі.

ПАРАДА СВ. ПАТРИКА.

НЮ ЙОРК. — Як що року, так і цього ірляндці святкували торжественно по всіх містах Америки день св. Патрика. Біля 50 тисяч людей машерували організовано в рядах, не звертаючи уваги на погану погоду, а біля міліон приглядалися до цього походу. Катедра св. Патрика в Ню Йорку була наповнена вщерть людьми. Священики виголосили ріжні проповіді, в яких згадували Ірляндію, а також порушували ріжні біжучі справи. Священик Альозій Дайнін у присутності кардинала Гейса сказав, що Америка повинна чимскорше розбудовувати сильну армію і фльоту, за плечами якої моглоб свобідно розвиватись американське життя. Вказуючи на приявних у церкві полк вояків, Дайнін сказав: „Цього нам треба". А далі він говорив, що американська суспільність мусить навчитися цінити вояка і його шанувати.

СПІВАКИ ХОЧУТЬ БУТИ ПОЛІТИКАМИ.

НЮ ЙОРК. — Співак Метрополітен Опери в Ню Йорку, МекКормик, з походження ірляндець, заявив, що він уже поробив перші кроки, щоби приняти кандидатуру на президента Ірляндії в надходячих президентських виборах. МекКормик сказав, що він прийме кандидатуру тільки тоді, коли обі ірляндські найбільші партії, Де Валери і Косґрейва, схочуть його, а також тоді, коли це не буде противитись ірляндській конституції, бо він приняв уже американське громадянство.

СТУДІЮЮТЬ ЗАЛІЗНИЧІ КОМПАНІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт назначив комісію, зложену з трьох осіб, яка має за завдання впродовж тижня провірити положення залізничих компаній і подати президентові проєкт, що в тій справі робити. Бо положення залізничих ліній є дуже серіозне; велика скількість з них стоїть над берегом руїни.

ЛЮДИ ПЕРЕСТАЮТЬ ЇХАТИ ДО ЕВРОПИ.

НЮ ЙОРК. — Корабельні лінії доносять, що внаслідок політичного напруження в Европі подорожування через океан майже цілком припинилося. Навіть ті люди, що вже покупили корабельні карти, відложили свій відїзд. Всетаки ті карти вони тримають і не жадають звороту грошей, що доказує, що вони сподіваються успокоєння в Европі і тоді свою подорож таки виконають.

ГУБЕРНІЯЛЬНІ ПЕРЕГОНИ В ПЕНСИЛВЕНІЇ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Бувший губернатор Ерл, який тепер старається дістати сенаторство, зломав свою невтральність і почав отверто підтримувати противника Кенедія, Джовнса. Кенеді є вибранцем Джана Луїса, голови К. П. О. Догадуються, що Ерл зломив цю невтральність за тихою порадою президента Рузвелта. Коли воно справдиться, то правдоподібно прийде між Джаном Луїсом і президентом Рузвелтом до розриву.

ОДНО З БАГАТЬОХ ЗАВДАНЬ ЦЕРКВИ.

НЮ ЙОРК. — Довголітній офіцир поліції, Джан Ботлер, заявив отверто, що сама поліція не є всилі викоренити злочинства з суспільности. Це може зробити церква, виховуючи громадян у послусі до закону.

БОЖЕВІЛЬНА МАМА.

СЕНТЕР (Тексас). — Мати девятьох дітей, Мей Кертіс, що була на відпустці з арешту, за замордування свого чолотіка, застрілила своїх шестеро дітей, тому, що, як говорила, не могла їх удержувати. Перед замордуванням вона кожну дитину поцілувала. Мей Кертіс має всього 38 літ.

МАТИ ВТОПИЛА СВОЮ ДИТИНУ В СТАВІ В ЛИСИНИЧАХ.

До розпорядимости слідчого судді відставили Каролину Бомбалу, літ 26, зарібницю, під замітом убиства дитини. Названа по виході з положничого відділу в загальній лічниці у Львові пішла в напрямі Винник, а проходячи коли одного ставу в Лисиничах, втопила в ньому свою дитину. Вбивниця призналася до вини. Дитини в ставі не знайшли.

ЇВ, ПИВ, ВЕСЕЛИВСЯ, А З ДРУГОЮ ОЖЕНИВСЯ.

В поїзді, що їхав зо Львова до Трускавця, запізнався інж. А. Зінгер з панянкою Ф. зо Львова, а по кількох днях побуту в Трускавці освідчився їй. Вернувшись до Львова, інжінір замешкав у її батьків, їв у них безплатно та користав з їх фінансової помочі. Нагло заявив, що їде до Дрогобича на похорон сестри; виїхав — і більше не вернувся. Виявилося, що інж. Зінгер оженився в Катовицях і там осів на постійне. Батьки п. Ф. запізвали інжініра за зворот 5,000 зл., що їх вони видали на нього підчас його побуту у Львові. Городський суд по розправі засудив інжініра на заплату 2,830 зл. та покриття коштів судового поступовання.

НОВА ШВИДКА ЗАЛІЗНИЦЯ.

Залізничий спеціяліст у Цюріху, проф. Візінґер, обмірковує тепер проєкт швидкої льокомотиви, що робилаб навіть 300 кільометрів на годину. Льокомотиву гнав би пропелер, який порушувалаб парова турбіна або мотор Дізля. Для таких швидких поїздів требаб уставляти і рейки в інший спосіб, щоб поїзди не вискакували. Залізничий шлях проходив би досить високо над землею. У західній Німеччині створено навіть технічний комітет, що має простудіювати проєкт проф. Візінґера.

НИЩАТЬ МОШЕЇ В ТУРЕЧЧИНІ.

В колишнім Константинополі, тепер Істанбулі, знаходились донедавна 800 мошей, себто магометанських святинь. З них лише 250 уживають іще досі як доми молитви. Коло 300 з них перемінено на склепи, магазини та ґаражі. Решту, що розпадаєтся в руїни, виставлять на ліцитацію, а якщо їх ніхто не купить, розвалять, щоб на їх місце побудувати модерні апартаменти.

ВБИВСТВО ЗА 18 ЗЛ.

У селі Жолкові, коло Луцька, хтось убив 60-літню Станіславу та 45-літню Ізабелю Завадзких, що жили край села та мали славу багатих. Убивник закрав тільки 18 зл. Під замітом убивства арештували парубка Кучківського, що його недавно приняли Завадзкі до праці.

ЗГОРІВ СТАРИННИЙ ЗАМОК З ЧАСІВ ДІОКЛЕЦІЯНА.

На острові Раб (Югославія) згорів зовсім історичний замок, що походив іще з часів римського цісаря Діоклеціяна. Цей замок був туристичною атракцією острова.

ГОЛОВНІ ОСОБИ ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО КОНФЛІКТУ.

Антон Сметона, президент Литви.

Едвард Сміґли-Ридз, маршал польської армії й справжній диктатор Польщі, котра видала Литві ультимат.

КОМАНДАНТ ПАЛАТНОЇ СТОРОЖІ ЖЕБРАКОМ.

Коло Берести арештували за волокитство бувшого команданта палатної сторожі в Царському Селі, а сьогодні жебрака, Василя Мричка. Він ходить по селах і містах та співє московські пісні. Знайшли при ньому кільканадесять золотих монет і кільканадцять тисяч злотих у 100-злотових банкнотах.

ЛИТВА ХОЧЕ МАТИ СВОГО КАРДИНАЛА.

В Ковні відбулася конференція литовських єпископів, яка між іншим радила також над тим, щоб вислати до Риму спеціяльну делеґацію з проханням іменувати литовського архиєпископа Скврецкіса кардиналом.

ОПЕЧАТАЛИ 9 ЛИТОВСЬКИХ ШКІЛ.

Цими днями припинили діяльність литовського т-ва „Ритас" у Вильні. У звязку з тим адміністраційні власті опечатали в свенцянському повіті домівки 9 литовських шкіл, що їх вело згадане товариство.

ПАЧКУВАЛИ САХАРИНУ И ЕТЕР ДОМОВИНАМИ.

В Бродниці (Шлеськ) арештували 12 осіб, що пачкували сахарину й етер у домовинах.

РАНИЛИ ТЯЖКО КОМАНДАНТА ПОЛІЦІЙНОЇ СТАНИЦІ.

Підчас поліційної облави в тарнобжеському повіті дійшло на просторі громади Стале до стрілянини. Підчас погоні за кількома опришками, озброєними в карабіни, був тяжко ранений командант поліційної станиці, Леон Козак. Арештували двох напасників; решта втекла й скрилася в лісах. Команданта поліційної станиці відвезли в грізному стані до лічниці в Тарнобжегу.

УЧИТЕЛЬ - ДЕҐЕНЕРАТ.

Перед львівським апеляційним судом станув приватний учитель з Дрогобича, Мозес Штрох, якого суд І. інстанції покарав 2-літньою вязницею за те, що він знасилував свою 6-літню ученицю. Крім того станули перед судом Л. Варман, Б. Рапапорт і Мехель Штрох, які намовляли свідків до фальшивих зізнань у справі Мозеса Штроха; суд І. інстанції їх увільнив.

СКЛАДАВ ІСПИТ ЗАМІСЦЬ ЖІНКИ.

Паризька преса описує трагікомічну пригоду, яка недавно трапилась одному вищому урядовцеві.

Петро Робер, д-р права та вищий митний урядовець в одному провінціяльному французькому містечку, рішив у жіночому одязі скласти іспит за свою жінку, яка намагалася здобути посаду у виділі суспільної опіки.

Передягнувся він у поїзді так, що до Парижа приїхали дві пані Робер.

Пані Робер ч. 2. виглядала на дуже елеґантну і привабливу жінку, у прегарній перуці, у сукні й плащику, припудрована, вимальована, у мештах на високих закаблуках... Тільки мешти були „трішечки" завеликі... мали ч. 44.

І саме ці мешти стали причиною катастрофи, бо якби жінка передягнулася за чоловіка, то леди при іспиті звертали би хтось із чоловіків на неї увагу. Зате жінки, навіть при іспитовій тремі і при найбільшім схвилюванні, не забудуть оглянути свою сусідку, чи партнерку від ніг до голови. Отже і в цім випадку кандидатку оглядала від ніг до голови не іспитова комісія, лиш одна з кандидаток, чкатеж складала іспит. Приглядаючися до своєї сусідки від ніг до голови, вона спинилася на ногах і підскочила, запримітивши мешти ч. 44.

Робера пізнали. Збентежений правник давай плакати. Потім вибіг з будинку і кинувся до Сени.

Його вирятували та посадили у вязниці за намаганий обман. Підчас слідства заявив він, що низька платня недавала йому змоги відповідно виховувати 4 дітей.

— Отже я хотів, — каже він — щоб моя жінка дістала цю посаду. Та я знаю, що вона непідготована до такого важкого іспиту.

Французька преса сподівається, що висміяного урядовця не покарають дуже гостро, беручи під увагу справді незавидні умовини, що його приневолили до такого вчинку.

ПРИЙМИТИ ДИКТАТ ВАРШАВИ, АБО ВІЙНА

ВАРШАВА. — Стотисячна юрба кричала по вулицях Варшави: Не хочемо ніякої нормалізації, а тільки прилучення Литви до Польщі. Це діялось тоді, коли польський уряд вислав Литві ультимат, у якім наказано Литві негайно навязати з Польщею нормальні торговельні, комунікаційні й дипломатичні зносини та викреслити зо своєї конституції, що місто Вильно є столицею Литви. Заразом заряджено висилку на польсько-литовську границю більшої маси війська. Якщо Литва не прийме ультимату, то польська армія надіється захопити Ковно, теперішню столицю Литви, за кілька годин, бо литовська армія замала, щоб могла ставити опір.

ГІТЛЕР ОСТЕРІГАЄ, А МОСКВА ВИКРУЧУЄТЬСЯ.

ВАРШАВА. — Гітлер віднісся до Польщі через німецького амбасадора з осторогою, щоб не йти війною на Литву і не вносити нового заколоту в Европі. А Москва каже, що є проти наїзду Польщі на Литву, але мовчить щодо цього, чи піде Литві з допомогою. Заявляє, що не має з нею договору, що в такім випадку робити.

БАРСЕЛЬОНА СТЕРОРИЗОВАНА.

БАРСЕЛЬОНА (Еспанія). — Впродовж 24 годин було 12 бомбардовань міста літаками армії ґен. Франка. Згинуло яких 1,000 осіб, а стільки або й більше є в шпиталях. Населення в розпуці.

ЧИСТКА В АВСТРІЇ.

ВІДЕНЬ. — Усі важніші місця в цілій Австрії є вже в руках націстів. Військові частини з Німеччини обсадили границі давньої Австрії. Особливо є багато такого війська на границі між Австрією і Чехословаччиною. Також відбуваються далі численні арешти. Арештують головно жидів, соціялістів і комуністів та тих „клерикалів", що нібито поширюють „фальшиві вісті".

МОСКВА ПРОТИ „НАЇЗНИКІВ".

МОСКВА. — Щоб не повторилося те, що зробив Гітлер з Австрією, М. Літвінов, совєтський комісар заграничних справ, віднісся до ріжних держав з предложенням, щоб скликати мирову конференцію. Але на конференцію він не кличе Німеччини, Японії й Італії. Безпосередньою ціллю тих нарад булоб рятування Чехословаччини перед Німеччиною. Та мабуть і Літвінов не вірить, щоб з цього що вийшло.

ЩО Є „НІМЕЦЬКИЙ СХІД"?

ВАРШАВА. — Польська преса пише про те, що Німеччина щораз більше цікавиться українськими справами, які звязує з „німецьким сходом". Та давніше під „німецьким сходом" розуміли німці наступ на Познань, Торунь, Катовиці чи Клайпеду (Мемель), а тепер поширили вони це поняття на Львів, Луцьк, Ригу і Талін. Такі є польські голоси.

НІДЕ НЕ ПРИЙМАЛИ ШВАРЦБАРТА.

ЛЬВІВ. — „Діло" доносить про смерть Шальома Шварцбарта, вбивника Симона Петлюри. Притім зазначує, що Шварцбарт по тім убистві постійно подорожував. Навіть не дістав дозволу поселитися в Палестині. Мандрував від держави до держави, бо ніде не давали йому дозволу на постійне поселення. Правда, Шварцбарта звільнив паризький суд по обороні Торесом, провідником французьких комуністів, і він дістав гроші на спокійне життя, але того спокою не знайшов до кінця життя. Тепер ясно, пише „Діло", що Шварцбарт убив головного отамана на большевицький приказ.

ВЕРТАТИСЬ ДО ЧАСІВ СИЛИ НАЦІЇ.

ЛЬВІВ. — „Діло" подає про появу нової книжки Д. Донцова „Де шукати наших історичних традицій". Пише, що книжка кличе пірвати зо спадщиною соціялізму і драгоманівщини й повернутись до традицій княжої Руси й козацтва, часів моральної й політичної сили нації.

ХВАЛИТЬ ГРАМАТИКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

РИМ. — Двомісячник „Европа Оріентале" помістив велику і дуже прихильну рецензію проф. Деміяні, одного з найкращих славістів Італії, на граматику української мови для італійців, що її зладив український журналіст Евген Онацький. Особливо хвалить методу, завдяки якій буде можна італійцям вивчити українську мову легким способом.

ДО ЕМІҐРАЦІЇ В СПРАВІ РЕКЛЯМИ.

ЛЬВІВ. — Українські часописи оголошують таке: Прохаємо всі установи, товариства, організації, вільні фахи і підприємства подати впродовж березня б. р. свої фірмові назви, точні адреси, рік заснування тощо для зареєстрування їх у „Річнику українського культурного, економічного й суспільного життя". Заграничні часописи прохаємо ласкаво цей зазив передрукувати. Реклямово-Видавниче Бюро „Астра", Станиславів, вул. Вісневского ч. 4.

513 УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ У ПОЛЬЩІ.

ЛЬВІВ. — Дня 26. лютого відбулися загальні збори Союзу Українських Адвокатів у власній домівці при вул. Косцюшка ч. 5. Зо звіту виходить, що в Польщі є 513 українських адвокатів. З них 391 адвокатів живуть на території Львівського апеляційного суду. Президентом вибрано наново під голосні оплески присутніх д-ра Костя Левицького.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДОБУВАЮТЬ ТРУПА ІДЕЇ ЯГАЙЛОНІВ

Тоді, коли в світі політики спекулюють над питанням, яку територію зчерги забере Німеччина, дуже легко може статися таке, що цею державою, яка буде тепер забирати чужу державу, буде не Німеччина, але якась інша держава, а спеціяльно Польща.

Польща є зовсім льоґічно переемницею ідеї окупації. Це держава, що розпухла власне від окупації. Вона окупувала від німців і чехів Шлеськ. Вона окупувала від литовців Вильно. Вона окупувала від українців Галичину, Волинь і інші провінції. Вона окупувала великі простори Білої Руси. Поза цими всіми окупаціями тягнулася червоною ниткою одна ідея, історична ідея, ідея великої Польщі, себто панування Польщі над сусідами. Колись вона мріяла й про панування над західніми сусідами, але відколи Німеччина сконсолідувалася, Польща думає замиритися з Німеччиною, щоб панувати над східніми сусідами: українцями, білорусами й литовцями.

Тепер трапляється їй підходяча хвиля. В Европі панує загально почуття, що ні одна велика держава не виступить з самого принципу незайманости народів проти найгрубшого грабіжу хочби цілої держави. В Европі настали часи, коли кожна держава рве все, де може, не дбаючи за ніякі засади міждержавного порядку.

До того Польщі трапилася знаменита нагода в одному пограничному інциденті. У цьому інциденті згинув польський пограничний сторож, що зайшов глибоко в литовську територію. Звичайно такий інцидент полагодилиб до 24 годин установленням міждержавної комісії. Такий вихід з інциденту пропонувала Литва, але Польща на таке полагодження не хоче пристати. Вона не хоче такого полагодження справи, бо зовсім не хоче полагодження справи. Вона хоче роздути цей пограничний інцидент до великої справи, з котрої можнаб зробити з Литвою те, що зробив Гітлер з Австрією. Коли бувший австрієць сконсолідував Німеччину й цею Німеччиною захопив свою рідну Австрію, то чому не мала би Польща, воскресена й сконсолідована литовцем Пілсудским, захопити рідну землю Пілсудского?

Приготовляючися до такої окупації, Польща підпускає блахмана, що Пілсудскі був проти війни Польщі з Литвою. І справді хтось міг би подумати, що „війна" це негарне слово, коли мова про похід Польщі проти Литви. Але як „війна" негарне слово, то чи не можнаб ужити „окупації" чи „анексії", чи навіть „злуки земель Ягайлонів"? Які вигляди на спротив має півтретя-міліонота Литва проти 35-міліонової Польщі? Такі вигляди, які мала Австрія проти Німеччини.

Одинокий рятунок у великих державах. Але чи не пуста це надія, коли ні Франція, ні Росія, ні Англія й пальцем не хочуть рушити там, де треба шаблі добувати й рубати? Хіба в Німеччині можлива поміч для Литви? Адже як Німеччина почне торгуватися в польсько-литовськім спорі, то вона вже волітиме подати руку дужчому, ніж слабшому.

Польські апетити ще можуть розвіятись, але не виключене й таке, що Польща пірветься на окупацію всеї Литви вже в найближчому часі.

„ЗА ВАМИ, БОРЦІ, НОВІ СОТНІ ЙДУТЬ"

Пі таким заголовком поміщено в старокрайовім часописі **„Нове Село"** (ч. 7) звідомлення з ріжних українських міст і сіл під Польщею про те, „як український нарід вшанував 20-ліття Крут". Оті звідомлення поміщені на двох великих сторінках часопису дрібненьким друком. Є тих звідомлень, як на одно число газети, дуже багато, **бо 55 з 55 місцевостей.** І хоч кожне звідомлення подає про одно й те саме, то кожне дуже цікаве. А особливо цікаве тим, що з кожного видно, **як виглядає наша будучність, наша молодь у Рідному Краю,** бо це головно вона влаштовувала ті всі свята й вона постила та складала жертви. Щоб не бути голословними, наведемо хоч дещо з деяких звідомлень. От так для інформації і для прикладу.

Львів. — Двадцяті роковини бою під Крутами вшанував Львів незвичайно врочисто. В навечеря роковин заходом наших студентів відправлено в усіх церквах врочисті панахиди. Церкви були заповнені вщерть людьми. Найвеличавіше святкували той день наші **студенти.** Дня 29. січня, точно в 12-тій годині вполудне, відбули всі студенти двохвилинну мовчанку. В авлі Академічного Дому (тепер Християнський Інтернат для студіюючої молоді) відбулося врочисте відкриття пропамятної таблиці в честь героїв-студентів, що лягли в боях за Україну. Були гарні промови, а потім святочні сходини студентів. А далі святочні сходини по всіх читальнях на львівських передмістях. Наші робітники мали святочні сходини в домівці т-ва „Сила". В багатьох наших установах та фабриках точно в 12-ій годині вполудне українці покинули працю та двохвилинною мовчанкою вшанували память героїв. В редакції „Нового Села" теж усі службовики на зазив дир. Федора Орача перервали на дві хвилини працю, вшановуючи память героїв. По школах молодь точно в 12-тій годині вполудне відбула двохвилинну мовчанку. Ще ні одного року стільки соток української робітничої, гімназійної та студентської молоді не постили в день 29. січня, як цього року. Були випадки, що й малі діти по вселюдних школах переводили голодівку. В неділю, 30. січня, відбулась у великій салі „Народнього Дому" святочна академія. Саля не могла всіх помістити. Багато відійшло додому. Найкращою точкою програми був виступ капелі бандуристів-кобзарів, які зїхалися з ріжних сторін. Це був перший в історії виступ на наших землях капелі українських бандуристів. Завдяки рухливій студентській та робітничій молоді день Крут ушанував Львів гідно й величаво.

Ми навмисно переповіли точніше про це львівське свято, щоб тим вказати, що можнаб у подібний спосіб писати і про інші свята, що відбувались по ріжних громадах. Та що це неможливе, тому, теж для прикладу, згадаємо про деякі інші свята тільки кількома словами.

Луцьк, Волинь. — У день бою під Крутами відправив преосвященний б. Полікарп Службу Божу і панахиду. Зворушливу промову виголосив о. прот. Павло Пащевський. Мури Чеснохресної церкви не могли вмістити всіх вірних, між якими були також люди і з дуже далеких сіл.

Городенка. — Відбулася панахида при участі поверх 2 тисяч людей. Виступлено в церкві зорганізовано, а „Міщанська Родина" чвірками з жовто-блакитними прапорами. Очевидно, що були святочні сходини, відчит і т. п.

Козова. — В дні Крут уся молодь та старші перевели голодівку - піст. Точно в 12-тій годині вполудне на голос дзвонів усі повстали з місць та двохвилинною мовчанкою вшанували память героїв. На другий день відбулася святочна академія. На сцені на чорному тлі видніє дата: 29. січня 1918 р. — 29. січня 1938 р. Нижче напис: Крути. З кожної букви скапує кров. На середині сцени могила з березовим хрестом і написом: 300 героїв.

Глиняни. — Польська влада заборонила велику академію. Відбулися лише святочні сходини. Молодь постила цілий день.

Станиславів. — Молодь і старше громадянство перевели масово голодівку. Точно в 12-тій годині українці по фабриках перервали працю, а українські купці позамикали на 2 хвилини свої склепи.

Золочів. — 20-ту річницю геройського чину під Крутами відсвяткував Союз Українських Купців і Промисловців.

Яблонів, повіт Рогатин. — Академію в честь крутянських героїв уладила читальня. Василь Мотох відчитав з „Нового Села" статтю про Крути. Був реферат і деклямації. Переведено збірку на інвалідів.

Лапшин, повіт Бережани. — В день Крутів ціле село, як молоді так і старі, дівчата, хлопці і малі діти постили та здержалися від праці. Було богослуження і святочні сходини в читальні. З нагоди посту-голодівки зібрано 49 злотих, які розділено на народні цілі.

Гоголів, повіт Сокаль. — Була панахида і маса людей у церкві. Молодь постила цілий день, а заощаджені тим гроші передала на добродійні цілі.

Гологори. — Свідома молодь перевела піст-голодівку. Відбулося величаве свято. Точно в 12-тій годині була двохвилинна мовчанка.

Явірник Руський, Лемківщина. — Заходом читальні „Просвіти" відбулися святочні сходини. Було повно народу. Найбільше враження викликав вірш „Присяга українського юнацтва". Виголосили його три хлопці й три дівчата. Місцевий парох не хотів відправити панахиди. Мовляв, поляглі були православні. Але все зміняється. І зміниться наш парох. Під Крутами гинули не православні, не католики, але українці!

Стрілківці, повіт Борщів. — Дня 29. січня, в 12-тій годині вполудне, дався чути жалібний голос дзвонів. Хто лише почув той голос, здержався в ході, покидав працю, щоб двохвилинною мовчанкою вшанувати память героїв. Треба завважити, що навіть маленькі діти, що ховзались на вулицях, поздіймали в тій хвилі шапки і стояли мовчки. На Службі Божій в дні 30. січня пишалася серед церкви прибрана могила з березовим і терновим вінцем. По богослуженні відправив отець парох панахиду. Коли залунало жалібне „Вічная память" і заграли жалібно дзвони, тоді з уст усіх полинула гаряча молитва до Всевишнього за тих, що віддали все: молодість, щастя і життя за волю України. И усі присягали в німій тиші, що довершать те, чого червоний наїзник підступом і насиллям не дав докінчити. По Службі Божій виповнилася домівка читальні вщерть громадянами й тут відбулась академія з дуже гарною програмою. Велике враження залишив живий образ і присяга юнаків, що клялися пімстити смерть крутянців і піти в переможний бій проти червоних варварів.

Піддубці, Волинь. — Перед панахидою виголосив о. парох проповідь, у якій зясував значіння геройського чину під Крутами. Потім відбулася святочна академія, яка полишила серед учасників дуже гарне враження.

Ліщанці, повіт Бучач. — Відправлено панахиду за героїв зпід Крут. Наша церква ще ніколи не була так масово виповнена людьми.

Шпиколоси, повіт Золочів. — Відправлено панахиду з відповідною проповіддю. Матері й батьки, що їх діти згинули в боротьбі з ворогами українського народу, заливалися гарячими сльозами. Читальня, в якій відбулась академія, відкрила пропамятну таблицю „Поляглим Героям на славу", яку закупила. На стіні читальні виднів образ „Бій під Крутами".

Яковичі, Волинь. — Відправлено панахиду українською мовою. Парох виголосив гарну проповідь.

Волосна, Волинь. — По панахиді за крутянців ціла церква заспівала „Боже великий, единий". Та є ще у нас такі, що не хотіли як слід поклонитись памяті героїв.

Лучиці, повіт Сокаль. — Місцевий парох відправив Службу Божу, а потім жалібну панахиду. Гарно виглядали засвічені свічки, зложені у виді тризуба. Здавалося, що тризуб горить і гнівно грозить наїзникам української землі. Опісля зібралися громадяни в двох читальнях на святочні академії. В тім дні думки всіх українців з Лучиць неслися ген далеко над Дніпро, до дорогої могили крутянців, та несли присягу: Ми вас пімстимо!

Дубе, повіт Броди. — В 12. годині заридали голосно дзвони. В селі настала двохвилинна мовчанка. Всі здержались від праці. Вечором відбулась у церкві панахида. Біля могили стояли в рядах Соколи і Сокілки. Опісля відбулися святочні сходини в місцевій домівці. Коло образу „Крут" держали на зміну почесну сторожу два стрільці. Наша молодь свідома того, що прикладом для неї мусить бути молодь, що згинула під Крутами.

Поручин, повіт Бережани. — День 29. січня був для членів нашої читальні національним святом, а заразом виявом повної нехіті до окупантів українських земель. Були відправи в церкві. Читальня підчас академії тонула в національних українських красках. По середині висів образ „Бій під Крутами", прибраний вишиваними рушниками. Була багата програма. Свято закінчено настроєвим кінцевим словом молодого селянина Миколи Болюха та відспіванням національного гимну.

Ставчани, повіт Львів. — Як у церкві так і на святочних сходинах була маса людей. Свято влаштували обєднано всі місцеві культурно-освітні товариства.

Бишки й Потік, повіт Бережани. — Треба сказати, що таки ціле село прийшло до церкви на панахиду по героях зпід Крут. В обох селах молодь перевела піст-голодівку. На святочній академії дуже подобалися виступ малих дітей та коротка сценка „Бій під Крутами".

Желдець, повіт Камінка Струмилова. — В день героїв зпід Крут всі громадяни здержалися від праці та перевели голодівку і збірку на народні цілі. Була відправа в церкві, а в читальні відбувся святочний концерт.

Криве коло Козови. — В день 29. січня вивішено на читальні великий жовто-блакитний прапор, перевязаний чорною лентою. Вся молодь перевела голодівку. Була відправа в церкві й святочна академія. В той день подбано, щоб громадяни вписалися масово до „Сільського Господаря".

Литвинів, повіт Підгайці. — Наш парох відправив панахиду за поляглих під Крутами. По середині церкви стояла могила з березовим хрестом. Люди з села та сусідніх сіл виповнили вщерть церкву. Перед 12. годиною били дзвони 5 хвилин. А коли замовкли, тоді теж замовкли всі голоси в селі й завмерла праця на 2 хвилини. Пополудні відбулися в читальні святочні сходини.

Мечищів, повіт Бережани. — Свято Крут уладило жіноцтво, зорганізоване в „Союзі Українок". Наше село, ще донедавна червоне, тепер стає щораз більше національно свідоме, а комуна блідне зо страху перед местниками крутянців.

З ІСТОРІЇ МІКРОСКОПУ

„Із найбільшим зчудуванням побачив я у каплі води силусиленну сотворінячок, що бистро ворушилися в усіх напрямах, наче щука у воді. Найдрібніша з тих малесеньких тваринок тисячу разів менша, ніж око дорослої воші".

Тими словами Левенгек, голяндський торговець сукна і батько новочасної біольоґії в одній особі, повідомив у 1681. році лондонське Королівське Товариство про свое дивне відкриття, яке зробив при помочі мікроскопа, в якому образ каплі води виростав на коло з проміром трьох стіп. Самособою, що Левенгек бачив лише малесеньку частинку каплі води.

Левенгеків мікроскоп, що побільшував 270 разів, доволі довго був мрією тодішніх учених. Зависний дослідник із трудом дав намовити себе виявити деякі тайни будови свого приладдя, всеж найліпших мікроскопів цікавим нахабам не показав. А вмів неабияку штуку! Сам приготовляв скло та відливав сочки, сам їх шліфував і вигладжував, а потім монтував чудодійний прилад і пристрасно заглиблювався у дослідах.

Та і Левенгеків мікроскоп мав одну хибу, яка дуже утруднювала обсервування — образи були окружені коліровими обвідками, що розмазували всі гострі обриси. Нютон, великий тоді авторитет у тих справах, твердив, що позбутися тих обвідок (або як сьогодні кажемо: ахроматизації) неможливо з основних причин. А всеж робили почасті вдатні досвідні спроби, аж вкінці у рр. 1766—1777 Айлер (славний німецький математик, роджений в Базелі у Швайцарії) і Фус вказали теоретично, як побудувати мікроскоп, у якому образи виходилиб виразні, себто ахроматичні. Кілька літ пізніше Епін, член петербурської академії наук, здійснив практично ті вказівки. Мікроскоп Епіна, що зберігся до сьогодні, довгий три стопи, а побільшує ледви 70 разів, що зовсім не вдоволяло навіть тодішніх скромних вимог. Та поправді аж до початків 19-го століття більших успіхів у царині будови мікроскопів годі записати.

Колірові обвідки образів, бачених крізь звичайні сочки, походять відси, що світло ріжного коліру у ріжнім ступні заломлюється у склі. Наслідком того сині проміні збираються в іншій віддалі від сочки ніж червоні. Щоб одержати образ без колірових обвідок, треба уложити сочки з ріжного скла. Ті сочки повинні бути дібрані так, щоб ті ріжниці усунути. Та в 18-тім столітті не вміли ще фабрикувати скла, щоб заздалегідь можна було означити його прикмети, головно тому, що примітивно мішали його. Так нпр. мішали скло залізним дрючком із причіпленою на кінці бараболею та кусником дерева. Коли дрючок доторкався дна кітла, дерево і бараболя перепалювалися, а ґази, що добувалися, почасті бодай мішалися з розтопленою масою скла. Розуміється, що таке скло було не одностайного складу. Щойно напередомі 19-го століття пристосували вже більше новочасні способи мішання. Завдяки цьому коло 1820. року французька фірма Шеваліє фабрикувала вже мікроскопи ахроматичні, що складалися з багатьох сочок, а побільшували 500—1,000 разів.

Тепер уже скоро уліпшують мікроскоп. Фабрики, що фабрикують мікроскопи, стараються одна одну перевищити, уліпшити свої вироби. При цьому виявилося, що величезне значіння для досконалости мікроскопу має тупий кут стіжка, що його утворюють проміні, які йдуть від припарату до обекту. Чим більший кут, що його творять із собою крайні проміні, які дістаються ще до першої сочки — тим воно ліпше. Великі успіхи в цій ділянці осягнув фльорентійський учений Амічі. Вкінці в половині 19-го століття межа бачення пересувається від одного мікрона (0.001 міліметра) до половини мікрона.

Основний зворот наступає в 70-тих роках минулого століття. За почином Ернеста Аббе, співробітника оптичних заведень Цайса в Єні, повстала поважна наукова лябораторія, в якій будували найкращі мікроскопи й інші оптичні прилади. Рівночасно техніка виробу скла станула на високому рівні, стали витворювати нові роди скла, спеціяльно достосовані до потреб практичної оптики. Аббе є душею фабрики скла Шота, що тісно співпрацювала із заведеннями Цайса.

Мікроскопи удосконалила Цайсова фабрика так, що вже можна запримітити й означити віддаль двох точок, що віддалені від себе ледви 0.1 міліметра. Та показується небаром, що є границя дальших уліпшувань мікроскопу. Аббе зміг доказати, що хоч можна будувати мікроскопи довільно великі, то наслідком того не зростає ще необмежено скаля бачення. Одержаний образ стає щоправда щораз більший, одначе подробиці його не будуть виразніші, лише стають невиразні, замазані.

На перешкоді стають тут виміри світляних хвиль, як виявилося, занадто великі, щоб задовільно могли насвітлити предмети менші як 0.1 мікрона.

Щоправда т. зв. ультрамікроскопом (що його в 1903. році побудували німецькі вчені Зідентопф і Жиґмонді) при помочі спеціяльного освітлення можна в полі бачення викрити предмети величини кількатисячних мікрона, одначе ми їх бачимо лише як світляні точки, а їх точні розміри, вигляд, тимбільше будова, остаються невідомими.

Само від себе насувається питання, чи границя, що її відкрив Аббе, вже не пересунеться, чи це вже оконечна межа можливости. Донедавна здавалося, що так. Та вчені не спочивали і побудували т. зв. електронові мікроскопи, які дають змогу ще значно збільшити силу розпізнавання. Покищо ті мікроскопи надаються лише до дослідів поверхні металів, бо коли електрони переходять через ніжний препарат органічної тканки, нищать його зовсім.

Дальше уліпшення мікроскопу конечне для дальшого розвитку бактеріольоґії. Нема сумніву, що сяк чи так ученим воно вдасться.

Дивна любов.

До міліонера-банкира приходить молодий чоловік, блідий і схвильований:

— Вибачте!... Ви мене не знаєте?... Я теж не мав цієї чести, щоб мене з вами познайомили!... Вибачте... Але рятуйте мене! Я люблю вашу дочку. Не можу без неї жити! Віддайте її мені! Згодіться, щоб я став її мужем. Якщо ви відмовите, то тут же покінчу самогубством!

— Позвольте... Цеж якесь непорозуміння... В мене нема дочки!

Молодий чоловік збентежений і відразу змінює тон.

— А? Нема дочки? Справді? В такім випадку простіть за неспокій... Мені казали, що у вас є дочка.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Мінеаполіс, Мінн. — До проголошеної коляди додати: Антін Процай $1.

А. С., Ню Йорк, Н. И. — Вийнятки з книжки В. Черновина одержали. Дякуємо. При нагоді використаємо.

К. К. — Конкурси краси не є ніякою „народньою роботою". З таких дівчат, що їх притягає до українства вибір „королевою краси", пожитку не буде. Очевидно, що не бачимо в таких конкурсах також і нічого злого, бо може навіть вийти „королевою" дійсно ідейна дівчина. Але і не прикладаємо до цього якогось особливого значіння. Нам заімпонував би більше „конкурс розуму", нагорода за доконану працю, за те, що дівчина, хоч має красу, а проте не вважає її якоюсь цінністю, а вибивається наверх працею, добрими вчинками й ідеєю.

Ще одно: все те, про що пишете, є в першу чергу — бизнес. А Ви це залишили на боці.

С. П., Мілвіл, Н. Дж. — Те, що було написане в „Свободі" про брак фахівців і Доблю Пі Ей, є висловами Сомервила, головного адміністратора Доблю Пі Ей у Ню Йорку. Найкраще зголошуватись по працю на таку адресу: Works Progress Administrator, 70 Columbus Avenue, New York, N. Y.

З ДНЯ

ПРИГОТУВАННЯ ДО ВІЙНИ.

Американський журналіст Генсон Болдвин опублікував книжку „Гу из Гу ін армд Юроп", у якій докладно описує воєнні приготування в усіх европейських краях. Він говорить, що в усіх краях Европи знаходиться поверх 56 міліонів людей, готових до воєнної служби. Є 17 тисяч бойових літаків, 1,158 воєнних кораблів. Крім того европейські фабрики день і ніч працюють над витвором нової зброї, нових запасів. Всі горячково приготовляються до війни, яка, на гадку Болдвина, вибухне за три роки. Цікаве те, що хоч усі люди страшенно бояться війни, то проте всі зброяться духово і матеріяльно та приготовляються до неї.

ВИТРАТА МАТЕРІЯЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ.

Аж страх збирає, що люди витрачують таку величезну скількість зо свого майна на смертоносні машини; а також не щадять умової і фізичнеї праці, щоби придумати спосіб на знищення якогось іншого чоловіка, чоловіка, з яким член одної раси, зійшовшися, скажім, у Лондоні, Берліні, Парижі, чи Римі, міг би весело забавлятися, приємно переводити час, навіть заприязнитись. І можливо, що колиб один з них знайшовся в якійсь особистій небезпеці, то інший наразив би своє життя в його обороні.

Але окремо кожний з них думає цілком іншими поняттями; кожний з них придумує смертоносну зброю, яка взаємно їх винищувалаб.

ЧИ НЕ КРАЩЕ ЦЕЙ ТРУД ВИТРАЧУВАТИ НА ЩОСЬ ІНШЕ?

І подумати тільки: скільки добра можна би було зробити на світі, колиб ті тисячі фабрик, що нині день і ніч працюють над виробом гармат і куль, вироблювали якісь корисні речі, скажім, меблі, гарні одежі, забавки, корм, або здорові напитки. Скільки добра мажна булоб зробити суспільності, за ті гроші, що їх витрачується на зброєння. Скільки шкіл, наукових інституцій, бібліотек, чи інших культурних установ можна би було завести й опісля їх удержувати. Скільки то краще й вигідніше виглядалоб наше життя, якби той труд, що його люди вкладають у будову смертоносних машин, вони вложили в будову своїх домів, городів, парків, річей щоденної потреби!

ТАК ГОВОРЯТЬ ПАЦИФІСТИ.

Такі слова говорять пацифісти, себто ті, які проповідують на світі вічний мир. Треба сказати, що ті арґументи дуже „вдячні" і „поплатні". Сказати їх перед широким загалом, то широкий загал зворушиться, поплаче і скаже: „Ось який добрий провідник! Як гарно говорить! Як він добре розуміє долю бідних людей! Як він обстає за них, щоб не дати кровожадним мілітаристам обернути їх у гарматнє мясо!"

Той, хто хоче дослужитися скорих оплесків від суспільности, хто хоче зробити скору політичну карієру, той повинен іти між народ і лише такі річи говорити. А цілком певно люди його узнають своїм любимцем, своїм вибранцем і на своїх плечах видвигнуть його на якесь передове становище.

ТЯЖКИЙ ШЛЯХ.

Але той провідник, якому в голові не оплески, не схлібловання загалові, навіть не любов загалу, тільки добро загалу, який не думає про те, чи його промова когось полоскотала по серці і припала до вподоби, тільки чи чогось навчила — такий провідник не буде говорити про слинявий пацифізм, не буде говорити про те, який світ повинен бути, тільки говоритиме про те, який світ є. Тоді буде говорити, що життя одиниці й нації це боротьба, що треба до цеї боротьби приготовлятися, треба узброюватися, треба жертви приносити, щоб у тому світі прожити і не пропасти.

ПРИЧИНИ ЗБРОЄНЬ.

Всі журналісти стверджують, що в Европі народи страшенно бояться війни і її не хочуть; а проте горячково до неї зброяться. Чому? Мусить бути в тому якась причина. Дехто каже — а між ними журналіст Тобенкін, який написав книжку „Народи хочуть миру" (Піплс вонт піс) — що це диктатори, в першій мірі Гітлер і Мусоліні, хочуть війни. Тобенкін дослівно говорить, що в Німеччині тільки кроважадна трійця пре до війни, це є Гітлер, Ґерінґ і Ґебельс. А решта німців хоче за всяку ціну миру.

Вияснення дуже просте. Але чи правдиве?

ПРИЧИНА ДЕІНДЕ.

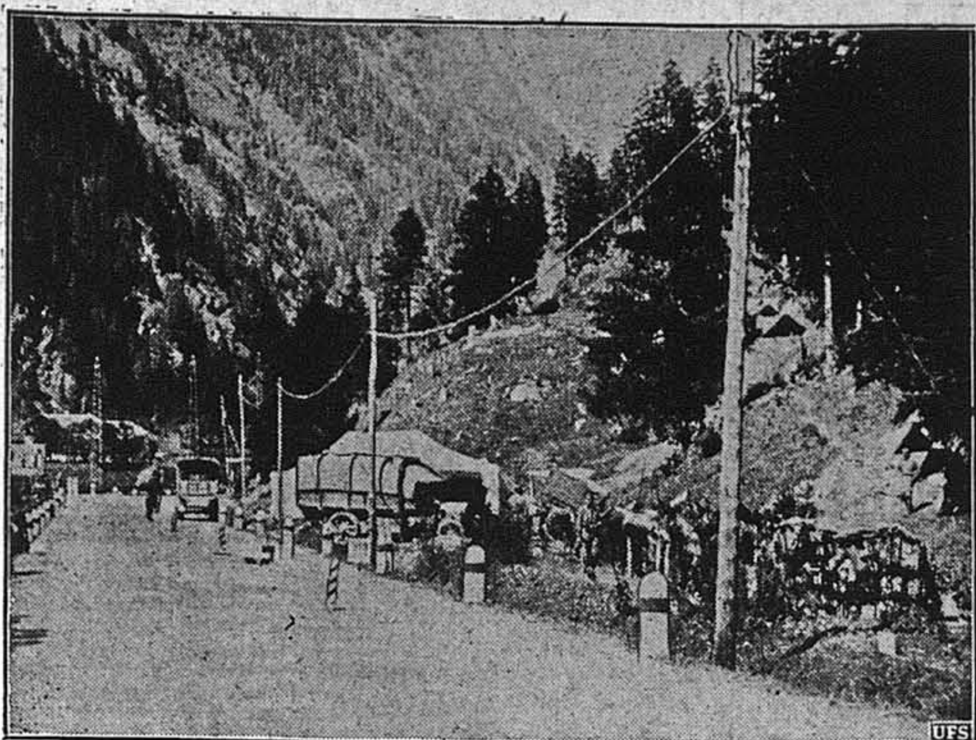
Диктатори не конче є ті чинники, що викликують на світі страх за війну. Бо саме страх за війну змушує нераз народи складати всю силу і керму краю. в одні руки диктатора. Є ще інші причини.

Коли подивимось на карту Европи і порахуємо, скільки людей у ній живе, то прийдемо до переконання, що хоч вона обемом дорівнює Злученим Державам Америки, то на ній живе чотири рази стільки людей, що в Америці. Людям в Европі тісно. Хтось мусітиме комусь трохи посунутись. А ніхто цього не хоче добровільно зробити. Мусить це вирішити сила.

Правда, є ще багато пустих просторів на світі, куди люди моглиб мандрувати. Та коли бо Европа це таке гарне подвірячко, так гарненько забудоване і прикрашене, з такою високою цивілізацією і культурою, що люди чомусь не хочуть їхати в світ, щоб на пустих просторах будувати нові подвірячка.

Та це цілком окрема проблема. Тут можна хіба замітити, що також тільки сила змусить їх це робити. Тільки сила розвяже всі ці проблеми. Тому всі народи творять у себе ту силу.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ВАЖНИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ ПУНКТ.

Вид славного просмику Бренера, на границі між Австрією й Італією. Колись, у 1934-тім році, на вістку, що Німеччина хоче прилучити Австрію, Мусоліні вислав був туди свої війська. При недавній доконаній анексії Австрії Мусоліні вже війська не висилав, кажучи, що для нього вже досить бути жандармом на Бренері. Образок показує просмик власне підчас заняття його італійськими військами в 1934-тім році.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧОМУ ПОЛЯКИ ПРОГРАЛИ ПОВСТАННЯ В 1863 Р.

Нераз я читаю в ґазетах про те, як поляки програли своє повстання в 1863 р., але рідко пишеться про причини, чому таке сталося. Щоб не брати з собою до гробу тої історії, яку я у звязку з тим повстанням собі запамятав, подаю отсей допис. А довідався я про ту історію від українських очевидців, що були по волі чи неволі заплутані також у те повстання.

Моє рідне село Плесківці, рогатинського повіту, враз з Новосілцями і Городищами, далежало колись до дідича Чосновского, котрий був полковником кавалерії, а заразом командантом загону в повстанні. В околицях мого села збирались тоді польські повстанці до маршу на Росію.

Батько мій у той час мав 21 років, а Іван Лемеґа і Гринько Ярема поприходили були тоді з австрійського війська, де вони служили в 15 полку піхоти і брали участь у ріжних війнах. Хоч на початку цього віку вони вже були дуже старі і сиві, як голуби, то проте дуже любили розказувати про війну, про військо, а передівсім про свій 15 полк, у якому вони служили.

В 1908 році я прийшов на відпустку з війська. Припадково я служив у тому самому 15 полку, що Лемеґа і Ярема. На Великдень хлопці і дівчата коло церкви на краю села розпалили великий вогонь і цілу ніч біля нього гралися, бавилися, гуляли, співали. В той час молодь мала вже свій хор. А старці позакурювали собі люльки і також впродовж цілої ночи дивилися на молодь і розказували собі про старі часи. Ось серед тої розмови старенькі дідусі мене, як військового, також покликали до себе на розмову та давай випитувати про 15 полк. Я обіцяв їм розказати мої переживання в полку, але під умовою, що вони розкажуть мені про свої давні переживання, а головно про польське повстання, в якому вони оба були замішані, бо їздили з польськими повстанцями на підводи. Дідусі мені обіцяли. Коли я їм розказав про всі ті зміни, які зайшли в 15 полку, вони зчерги почали розказувати мені про польське повстання. Притім не тільки я, але й цілий гурт насторошив вуха.

„На передодні польського повстання я був уже вдома, вже вернувся з війська", почав мій дядько Гринько. „Вчувши, що я військовий і на воєннім ділі добре розуміюся, поляки зачали крутитися коло мене, щоб я вступив до їх війська. Треба додати, що австрійська жандармерія не тільки що не перешкаджала тим польським вербункам, але ще їм помагала. Бо більшість жандармів це були поляки. Тоді навіть розійшлась була всюди така пісня: „Пристань, пристань до вербунку, будеш їсти з маслом булку". Та я не спішився вступати до польського війська.

„З весною по всіх селах від Тернополя аж до Бродів по всіх фільварках було повно польської шляхти, готової до війни з москалями. Та шляхта порозбивала по полі шатра. Різали худобу, пекли на вогні, їли і розкидали по полі. В більшій частині це була кіннота. Деякі з них мали добрі коні, бо їм дарували ріжні польські поміщики, але деякі мали такі коні, що просто під їздцем сідали на землю. Приходилось неодному „рицежові" злізати з коня й або тягнути його за вуха, або пхати ззаду. Бо без коня „рицежові" не випадало бути... Три дні перед вимаршом та „шляхта" притаскала з горальні кілька бочок горівки і почала пити до безтями. Закріпившись так „морально", по трьох днях вранці ця армія під проводом полковника Чосновского вирушила в бій. Полковник Чосновскі, витягнувши драматично шаблю з піхви, що мабуть ніколи не бачила крови, ні передтим ні потім, махнув нею вперед і рушив зо своїм військом.

„Подались вони через села Заруддя, Обаринці, Вертелка, Мшанець, Дітківці, до Міленського лісу, що тягнеться від самих Бродів до Збаражчини й одним боком притикає до Збруча. Москалі, як показалося пізніше, дуже добре знали про найменший рух поляків, бо вони зо свого походу не робили ніякої тайни. Навпаки, здавалося, що не йде їм так про самий бій, як про великий галас перед боєм. Ось тому москалі знали про кожний їх крок і заздалегідь приготовили засідку.

„Як поляки запустилися досить далеко в Міленський ліс, москалі вискочили з засідки і не дали їм навіть разу вистрілити з рушниці. Кольбами і баґнетами добивали їх, а велика частина почала на конях завертатись. А що їм шлях москалі перегородили, то вони мусіли скакати в ріку, яку скоро своїми трупами загатили.

„Я — продовжав дядько Гринько — був тоді з польським військом на підводі, так, як було багато інших людей, яких заманено добрими заробітками. Москалі напали тоді також на підводи і забрали все дочиста. Здобули вони тоді багато майна. Всіх нас, підводчиків, вони зігнали до Проскурова і там продержали три тижні, а потім висікли нас буками і нагнали додому.

„Казали, що в тому місці було 40 тисяч поляків, з яких тільки мала частина врятувалась. Рештки тих ветеранів польські пани взяли до себе і розташували їх по ріжних своїх маєтках, даючи їм землю і ріжні заняття", закінчив дідусь.

Це оповідання дідуся, очевидця польського повстання, приводить мене до висновку, що поляки програли тому, що більше звертали увагу у своїй революції на палкі промови, шум, крик, галас, самохвальбу, а менше на правдиву працю, на підготову, на витворення справжніх революціонерів, спосібних до дійсної боротьби. Згадую за те, бо це є повчальне для всіх народів, що є в неволі, а хотілиб з неї визволитись.

Дмитро Ґой,
Елмвуд Парк, Ілл.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

30-ліття існування товариства „Просвіта".

В суботу, 12-го лютого ц. р., у Мангатан Плаза відбулися концерт і бенкет, влаштовані з приводу 30-літньої річниці існування Українського Товариства „Просвіта" в Ню Йорку.

Саля була вщерть виповнена. Були представники українських орґанізацій і гості з Ню Йорку та з околиці.

Після короткої вступної промови гром. І. Пацьорка, провідника концерту, виступив мішаний хор церкви св. Юра під управою п. Т. Онуфрика і відспівав три пісні. Потім виступив з рефератом про діяльність Т-ва „Просвіта довголітній його член, тов. Степан Чосник, підкресливши, що тов. „Просвіта в часі свого існування жертвувало на народні інституції в старому краю та інші народні цили кілька тисяч долярів.

В другій частині концерту говорив адв. С. Ярема по анґлійськи, вказуючи на значіння „Просвіти". Він закликав роджену тут українську молодь, щоб не соромилася своєї народности та приготовлялася перебрати у свої руки ті інституції, які її батьки тут створили.

Відчитано привіт від основника і першого голови т-ва „Просвіти", Константина Толопка, котрий знаходиться тепер у Західній Україні.

У привіті є такий поклик: „Не оглядаймося за чужою поміччю, бо найбільша сила в нас самих. Коли всі зєднаємося, тоді в щасті і добробуті усміхнеться наша мати „Україна".

В інших точках концертової програми виступали отсі особи: Ольга і Ґеновефа Ганьошин відіграли кілька українських пісень; Софія Семан відспівала дві пісні: „Ой, ти зоре вечірная" і „Як почуєш в ночі" (супровід на піяні панна Ганьошин); молодий Мирослав Паликій віддеклямував вірш Т. Шевченка „Розрита могила"; мішаний хор церкви св. Юрія під управою п. Т. Онуфрика відспівав пять пісень.

Галя Роґальська відіграла на скрипці „Сонату" Бетовена та „Українські мельодії" Р. Придаткевича (фортепіяновий супровід Оксана Безручко); Анна Максимців відспівала дві пісні: „Соловейко" й „Утоптала стежечку"; п. П. Ординський: „Ой Дніпре, мій Дніпре", „Чумак" і інші (супровід фортепіяновий О. Безручко); скрипкове сольо відіграв В. Чосник: „Канто Аморосо" й „Українська рапсодія" (форт. супровід Е. Клари); І. Жовнір віддеклямував вірш „В світ за очі".

Після концерту у великій салі залишалася молодь, яка забавлялася під звуки музики Н. Антошкова, а старші зійшли до другої салі, де почався бенкет. На бенкеті вручено подарунок основникові й теперішньому голові Т-ва „Просвіти", тов. Й. Хомову. Між присутніми були представники ріжних орґанізацій.

Одержано також ювилейні привіти від ріжних орґанізацій та поодиноких осіб.

Виконавці програми концерту були щиро оплескувані численною публикою. Концерт і бенкет підготовив комітет.

Катехит: Стиранка, як твій товариш має в торбині яблуко, а ти йому потайки візьмеш його, то що тоді робиш?
— Їм скоро, щоб він не завважав...

RADIO.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Заходом Центрального Комітету Українських Орґанізацій м. Ню Йорку буде відспівана вязанка українських композицій з радіової стації WNYC в неділю, дня 20. березня б. р., від години 5:30 до 5:45 пополудні. Співатиме ансамбль М. Скоробагача.

ЗА 40-ГОДИННИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ

В свому річному звіті, що його пані Френсис Перкинс, федеральна секретарка праці, виготовила для конґресу, вона заявляється за уведення в американських індустріях 40-годинного робучого тижня. Крім того, на її думку, робітники повинні мати вистарчальний річний дохід, безпечні й здорові умовини праці та щоб відношення між ними і власниками було реґульоване колективними договорами. Праця недорослих дітей повинна бути заборонена.

Щодо робучого часу, то секретарка праці зазначує в своїм звіті, що деякі стейти вже законом установили максимум годин на тиждень. Пенсилвенія має 8-годинний день і 44-годинний робучий тиждень для всіх робітників і таксамо для робітниць. В дванацятьох стейтах (Аризона, Каліфорнія, Конетикот, Ілинойс, Кензас, Невада, Ню Мексико, Ню Йорк, Огайо, Ореґон, Юта і Вайоминґ) установлено для жінок-робітниць 8-годинний день праці і 48 робучих годин на тиждень. Три стейти (Масачусетс, Норт Каролайна і Род Айленд) завели в себе 9-годинний робучий день і максимум 48 годин праці на тиждень. Всюди вкопальнях вугля за згодою обох сторін скорочено час праці з 48 до 35 годин. На Світовій Текстильній Конференції, що відбулася недавно у Вашинґтоні при участі 27 держав, пороблено заходи до скорочення часу праці в ткацькій промисловості до пересічних 40 годин на тиждень.

Щодо річного доходу наемних робітників, багато даних зібрало Бюро Робітничої Статистики, що є при Департаменті Праці Злучених Держат. Стан заробітків воно досліджувало в усіх сторонах краю і не тільки щодо заробітної плати, а й щодо витрат, на які вона розходиться. В місті Ню Йорку приблизно 20 відсотків робітничих родин мали доходу менше як $1,250 на рік. По менше як $1,200 річного доходу мали в Лос Анджелес 20 відсотків родин, у Сейнт Луісі четвертина, в Філядельфії 29 відсотків, у Стейті Ню Гемпшир 63 відсотки.

Притому обраховано, що робітник із заробітком від $1,200 до $1,500 на рік платить приблизно $20 місячно за помешкання, $15 за топливо, світло та на інші мешкальні потреби. Мешкальний чинш і харчі забирають стільки з його доходу, що залишається аж надто мало на убрання, меблі, лікарську поміч та інші потреби. Взагалі досліди Бюра виявили, що приблизно третина робітничих родин не має доходу, який би вистарчав на всі мінімальні вимоги і такого невисокого життєвого рівня. В деяких містах третина усіх родин не має в своїх помешканнях гарячої води, а багато не мають інших вигід, що їх у наших часах вважається за основні потреби.

Звертаючи увагу на незвичайний зріст робітничих орґанізацій в Америці, секретарка праці зазначує, що департамент ніяк не втручався до того внутрішнього заколоту в робітничім руху, що виник у звязку з утворенням Комітету Промислової Орґанізації, і зберігав у тій справі повну безсторонність. Комітет Промислової Орґанізації стоїть окремо від Американської Федерації Праці і ставить собі за ціль орґанізування робітників, які працюють в індустріях масової продукції, в індустріяльні юнії. В своїм звіті каже секретарка праці: „Американський народ хоче, щоб робітники були настільки орґанізовані й настільки сильні, щоб могли брати діяльну участь у громадянськім і економічнім житті нації. Очевидно, зріст числа і значіння орґанізованих робітників накладає на них також великі обовязки й відповідальність. Обовязки вони мають супроти промисловости й супроти краю... Робітники бажають мати постійний дохід і заняття. Індустріям таксамо треба робити якнайкращий ужиток з фабрик і машинерії. Це значить, що найближчий великий крок в індустріяльному керівництві мусить бути зроблений у тому напрямку, що управління індустрій і робітники спільно мусять знайти методи стабілізаці як продукці так і праці в американських індустріях".

Щодо дитячої праці, то звіт підкреслює, що досі двацять вісім стейтів затвердили конституційний додаток про дитячу працю, який був переданий їм на затвердження в 1924 році. В законопроєктах, які перейшли вже через сенат, мінімальний вік 16 років та ще вищий для деяких небезпечних занять становить межу, до якої дитяча праця булаб заборонена. Ясно каже в своїм звіті секретарка праці, що край не хоче довше бачити праці недорослих дітей.

ФЛІС.

Судля (до волоцюги, що вже четвертий раз станув перед судом): А скільки обвинувачений дістав останнім разом?

Обвинуваченй: Десять центів.

ПОСМЕРТНА ВІСТКА

По 3-літній тяжкій недузі помер у Ембриджу, Па., проживши 67 літ, довголітній член У. Н. Союзу й Тов. Св. о. Николая, від. 276.,

СТЕФАН ЛІЦИНА.

У. Н. Союз і Братство втратили довголітнього члена, а український народ щирого патріота. Родився він у селі Чистило, повіт Тернопіль, Галичина.

Похорон його відбудеться в суботу, 19. березня 1938.

Най Земля Вашингтона буде Йому пером.

Мих. Фук, секр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Коляда на Народній Дім.

Члени 75 відділу У. Н. Союзу, С. Михайлюк, І. Слупецький, В. Братусь, дібрали собі молодих хлопців-музикантів, Е. Чмира, В. Слупецького, В. Братуся, А. Вехрика, й усі разом пішли в день Христового Різдва по наших громадянах з колядою. Бо в той день усі люди радісно настроені, а також у таких хвилях думають не лише про себе, а й про якісь вищі цілі. Правда, нераз у часі тої коляди наші колядники розчарувалися, зустрівши непривітні погляди наших деяких „патріотів", що не признають такої цілі, як місцевий Народній Дім, але було багато таких, що радо давали свою лепту на ту ціль.

Зложили по $5: д-р Т. А. Кібзей, Т. Миськів, І. Сина, А. Сетляр; по $3: Й. Шептак, Г. Іваськів; по $2: О. Шеремета, В. Білик, Н. Крук, Н. Поглод, Т. Польовий, В. Братусь, А. Даровський, П. Гнатів, П. Боднарчук, В. Сетлер, С. Онускрейтон, І. Грабовецький, П. Костирко, І. Камінський, Н. Питель, Н. Кіптик, К. Соловій, адвокат Чорновський, Стефаняк, С. Чорний, Н. Шустакевич, П. Калітович, О. Зіленський, В. Боднар, Іл. Андрусевич, В. Мацієвський; по $1.50: Е. Кривий, Д. Копикин; по $1: П. Мартинюк, Н. Бейік, І. Нагорняк, Г. Карпович, І. Балиш, В. Войтович, І. Братусь, В. Чмир, С. Михайлюк, І. Слупецький, В. Тарас, М. Присташ, О. Здаркевич, В. Коваль, П. Мириніський, А. Гирич, І. Космина, М. Нидаа, І. Вайда, І. Фариняк, В. Колодій, Н. Процишин, М. Гнатів, Г. Онишків, І. Козаченко, І. Ясищук, П. Животко, В. Козаченко, К. Михальчук, І. Столяр, І. Камінський, М. Добрийдень, С. Бородач, С. Баринецький, О. Коляба, С. Салютіс, І. Попик, І. Литвінюк, С. Рупа, М. Козелко, М. Шик, Р. Рідінг, Р. Гілись, Р. Френк, М. Коваль, І. Форись, М. Бартіш, І. Камінецький, Ч. Лелюх, П. Антусевич, І. Кізима, П. Діжа, Н. Дворчин, Н. Вихорик, І. Трийбулович, О. Камінець, Н. Ящишин, В. Єднак, М. Федитник, І. Дячун, Н. Кирилюк; по 50 ц.: І. Петричкович, П. Горій, К. Пелех.

І. Слупський.

— Ах ця мельодія... Я хотілаб бути пташиною...

— Колиб ти була пташиною, я хотів би бути рушницею...

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(110)

© 1937, Edgar Rice Burroughs, Inc.—Tm. Reg. U. S. Pat. Off. Produced by Famous Books and Plays. Distributed by UNITED FEATURE SYNDICATE, Inc.

T-110

Серце Тарзана закипіло страшним гнівом, коли Сборов сказав, що Бравн залицявся до Джейн і через те вони прогнали його з гуртка. Тарзан вповні вірив Джейн, так, що в цьому відношенні в нього не було ніяких сумнівів. Але він не знав, хто такий Бравн. Серед нетрів це могло бути дуже правдоподібне, що він нахабно залицявся до неї. Можливо, що навіть її скривдив.

„Ходи", приказав Тарзан. „Ми мусимо чимскорше віднайти паню Джейн Ґрейсток і врятувати її від Бравна". „Алеж я боюся", відповів Сборов. „Бравн мене убє. Він кілька разів мені грозив душогубством". „Не бійся, Бравн тебе не убє, коли я буду біля тебе", відповів Тарзан. „Алеж ви не знаєте його", протестував Сборов. „Я знаю себе", відповів Тарзан.

Сборов далі щось лебедів і не хотів рушатися з місця. Він просто боявся, що коли вони віднайдуть Джейн і Бравна, то ціла брехня вийде наверх. Але Тарзан був такий схвильований, що не хотів далі наклопувати його словами. Він закинув собі Сборова через плече і рушив у дорогу. Хоч Сборов не був дуже тяжкий, то його тіло всетаки перешкаджало Тарзанові.

Він не міг з ним так скоро вандрувати, якби він міг сам один. Всежтаки він доконував надлюдських зусиль, щоби посуватися вперед, у напрямку, поданому Сборовом. Сборов лежав на плечах і вже жалував, що через необережність подав правильний напрямок. А Тарзан гнався мов навіжений з двома гадками в голові: увільнити Джейн і вбити Бравна.